

آوا نویسی اعلام تاریخی در کتاب های درسی

« قسمت اول »

طوبی فاضلی پور - دبیر تاریخ منطقه ۶ تهران

از آن جایی که تلفظ غلط دانش آموزان و جویندگان علم را به اشتباه می اندازد و نیز زمینه تخصصی هر رشته ایجاب می کند تا اسامی خاص آن رشته حتماً با تلفظ صحیح عرضه شوند، لذا نیاز مبرم در این زمینه برای پژوهندگان تاریخ وجود دارد تا بتوانند در مواجهه با یک واژه تخصصی از تلفظ اشتباه آن اجتناب نمایند. به لحاظ فقدان اینگونه اطلاعات آوائی در اکثر منابع به ویژه، کتب درسی گاه مدرسیین یا خوانندگان این متون در برخورد با یک واژه تخصصی دچار مشکل می گردند.

بدیهی است که برای پی بردن به تلفظ صحیح کلمات در یک زبان خاص نیاز به الفبائی است که آواشناس با استفاده از آنها آواهای زبان را طوری بنویسد که جز با یک تلفظ خواننده نشود. این کار را نمی توان بطور کامل با کمک الفباهای موجود در هر زبان انجام داد. زیرا این نکته به صورت یک واقعیت پذیرفته شده است که همه الفباهای موجود عموماً دارای کمبودهایی هستند که با وجود آنها امکان تلفظ صحیح کلمات میسر نیست. برای مثال ممکن است یک آوا با چند نشانه (حروف الفبا) نوشته شود مثلاً در الفبای فارسی آوای (S) را به صورت (س - ص - ث) می توان نوشت و یا اینکه چند آوا ممکن است با یک نشانه و یا حرف الفبا نوشته شود. برای مثال آواهای (O.V.U) را با

نشانه (واو) می توان نوشت پس نتیجه می گیریم که آواهای زبان را باید با الفبای ویژه ای نوشت که بتوان به کمک آن تلفظ دقیق کلمات را نشان داد. این الفبای ویژه را خط آوانگار می نامند. در این خط هر نشانه همیشه و همه جا برای نمایاندن فقط یک آوا بکار می رود.

در گزینش نشانه های آوانگار سعی شده است تا آنجا که میسر است از نشانه های مانوس و رایج استفاده شود و چنانچه در کتب مختلف برای یک آوا دو نشانه و یا بیشتر پیشنهاد شده است (به عنوان مثال برای (ژ) (Zh-Z) برای ایجاد نظم و جلوگیری از دشواری ترجیحاً یک آوا به صورت یک نواخت انتخاب گردیده است. به هنگام تهیه واژگان تخصصی در فرهنگنامه ها به مغایرتهائی در تلفظ برخی از اسامی برخورد شد که تا آنجا که میسر بود یکی از واژگان انتخاب گردید و دیگری در زیر نویس آورده شد. مراجع اصلی در تألیف و تنظیم این مقاله، دائرةالمعارف مصاحب، فرهنگنامه معین، فرهنگنامه اوستا و کتاب آواشناسی دکتر حق شناس بوده است. هرچند بنا بر ضرورت هائی این گام کوتاه در راه آشنائی و دستیابی درست خواندن اسامی تاریخی کتب درسی برداشته شد، امید است که راهگشائی جهت دنبال نمودن این طریق در آینده باشد. ان شاء الله.

حرف	صدا	مثال	آب	آب	آب
a	آ	آسب	asb	آسب	آسب
ā	آ-ا	آب	āb	آب	آب
e	ا	اسم	esm	اسم	اسم
i	ای-ای	سیستان	sistan	سیستان	سیستان
o	اُ	عمر	omr	عمر	عمر
u	او	بود	bud	بود	بود
b	ب				
p	پ				
t	ت. ط. ث				
s	ث. س. ص				
ǰ	ج				
č	چ				
h	ح. ه. هـ				
x	خ				
d	د				
z	ذ. ز. ظ. ض				
r	ر				
ž	ژ				
š	ش				
γ	غ-ق				
f	ف				
k	ک				
g	گ				
l	ل				
m	م				
n	ن				
v	و				
y	ی				

از آپوستروف (') برای نشان دادن تلفظ همزه و عین در کلمات استفاده شده است . مثل سعید sa'id - مؤمن mo'men . حروف مشدد (°) با تکرار آن حرف نشان داده شده است . مثل محمد mohammad . (ه) صدائی کوتاه بین ā و e است . این آوا خاص کلمات انگلیسی است و در زبان فارسی وجود ندارد .
برای مشخص کردن حرف تعریف (ال) که خوانده نمی شود از علامت (') استفاده شده است .
مثل آصف الدوله asefod'..dowle

ā.l.e čupān	آل چوپان	ā yrðns ā yd	آیرون ساید
ā.l.e Ĵal ā yiir	آل جلایر	abraha	ابرهه
ā.l.e. mozaffar	آل مظفر	ā mene ye. bente. vahab	آمنه بنت وهب
orod	ارد	ān ā toli	آنانتولی
estar ā b ā d	استرآباد	ā m ā rd	آمارد
ang ħ ure	آتقوره	el ā m	ایلام
a ħ Ÿ uyunlu	آق قویونلو	anš ā n	انشان (انزان)
olo ħ .beyg	الغ بیگ	ur ā sia	اوراسیا
uzun. hasan	اوزون حسن	ir ā n. viĴ	ایران وئج
ā mol	آمل	ā šur	آشور
asf ā r	اسفار	ā n ā hit ā	آناهیتا
ā x ā l	آخال	ā ž idah ā k	*۵ آژی دهاک
abv ā'	ابواء	eskandar	اسکندر
abuzarr	ابوذر	asv ā r	اسوار
abu.Ĵahl	ابوجهل	ant ā kiyye	انطاکیه
abu.lahab	ابولهب	ašk-aršak	اشک - ارشک
aws	*۱۱ اوس	armanest ā n	ارمنستان
abu.ayyub	ابوایوب	arg.bad	ارگبد(ذ)
asvad	آسود	ardav ā n	اردوان
omme.h ā ni	ام هانی	estaxr	استخر
andalos	*۱۲ آندلس	ā l-e.buyye	آلبویه
ost ā dsis	استادسیس	albtakin	*۶ البتکین
ā mudary ā	آمودریا	oy Ÿ ur	اویغور
abu. sofy ā n	ابوسفیان	otr ā r	اترار
os ā mate. bne. zeyd	اسامه بن زید	ogot ā ye. Ÿ ā ā n	اگتای قآن
abu. obayde. sa ħ afi	ابوعبیده ثقفی	ā b ā Ÿ a	اباقا
abu.musa. aš'ari	ابوموسی اشعری	ā šur.b ā nip ā l	آشوربانیپال
abol.abb ā se. saff ā h	ابوالعباس سفاح	imšušinak	این شوشینک
almo ħ ann ā'	المقنع	ahura.mazd ā	اهورامزدا
omayyate. bne. xalaf	امیه بن خلف	angra minu	*۷ آنگرمینو
abu. salamaye. xall ā l	ابوسلمه خلیل	ā ri ā . ramna	آریارمن
ā lfons	آلفونس	ā rio. barzan	آریویرزن
ār ā gon	آراگون	ā ntigon	آنتیگون
ertu ħ rul	ارطغرل	ardešire. b ā bak ā n	اردشیر بابکان
orang. zib	اورنگ زیب	ā zar. farnba ħ	*۸ آذر فرنیغ
edrisiy ā n	ادریسیان	ā zar. borzin. mehr	*۹ آذر برزین مهر
aš'ase. kendiyi	اشعث کنندی	ā zar. goš .asb	*۱۰ آذرگشسب
ahlo. Zemme	اهل الذمه	aržang - artang	ارژنگ - ارتنگ
		ar ħ un	ارغون
		olj ā ytu	الجاتو
b ā bel	بابل	abu.sa'id	ابوسعید

ب

bovayb	بویب	b ā go ā s	باگواس
ba'lbak	بعلیک	b ā xtar	باختر
bani. γorayza	بنی قریظه	biž an	* ^{۱۳} بیژن
bosre. bne. art āt	بسرین ارطاة	bahr ā me. čubin	بهرام چوبین
bani. tulun	بنی طولون	b ā bake. xorrami	بابک خرّمی
bano. a γālebe	بنواغالبه	box ā ra - vih ā r ā	بخارا (وهارا)
bani. hamm ād	بنی حمّاد	b ā štin	* ^{۱۴} باشتین
baybars	بیرس	bud ā	بودا
b ā r ātof	باراتف	beynon. nahreyn	بین النهرین
b āber	بابر	biz ā ns	بیزانس
bani. laxm	بنی لخم	b ā yandur	بایندر
beyglar. beygi	بیگلریگی	bost	بُست
		batlamyus	بظلمیوس
	پ	bi. š ā pur	بیشاپور
p āmir	پامیر	balx-b ā ktriy ā	بلخ (باکتريا)
pabd ā	پیده	bar ā meke	برامکه
p ās ār. g ād	* ^{۱۷} پاسارگاد	barmakiy ā n	برمکیان
pariz ād	* ^{۱۸} پرزاد	bal'ami	بلعمی
p ārt	پارت	b ā ye γer ā	* ^{۱۵} باقرا
parsava	پرثوه	bardi ā	بردیا
pahlav ā n	پهلوان	bani. omayye	بنی امیه
panj ā b	پنجاب	bani. abb ā s	بنی عباس
parv ān	پروان	ba γd ā d	بغداد
p ārs	پارس	bahreyn	بحرین
protest ān	پروتستان	b ā ku	باکو
petre. kabir	پطرکبیر	brezil	* ^{۱۶} برزیل
p āskiyevič	پاسکیویچ	b ā biyye	بایبه
pirene	پیرنه	b ā lk ā n	بالکان
pl āsi	پلاسی	boĴnurd	بجنورد
petros	پتروس	boris. godunof	بوریس - گودنف
		bosr ā	بُصری
	ت	bani. sa γif	بنی ثقیف
tird ād	تیرداد	bani. γayno γ ā'	بنی قینقاع
tamu čin	تموچین	bani. asad	بنی اسد
teymur	تیمور	bani. ā mer	بنی عامر
tisfun	تیسفون	bani. nazir	بنی نصیر
tekud ār	تکودار	be're. ma'une	بثر معونه
take š	* ^{۱۹} تکش	banu. bakr	بنوبکر
tark ān. x ātun	ترکان خاتون	bakre. bne. v ā 'el	بکرین وائل
tahm āsb	تهماسب	bano. šeyb ā n	بنوشیبان
tabbat	تبت	bani. adiyy	بنی عدی

hoseyn.x āne. č āh. kut āhi حسین خان چاه کوتاهی
 hos āmos. saltane حسام السلطنه
 hej āz حجاز
 hanif حنیف
 halime حلیمه
 helf^{۱۱}. fozul حلف الفضول
 hodaybiyye حدیبیه
 honeyn حنین^{۱۳}
 hojre. bne. adiyi حجرین عدی^{۱۲}
 hasane. basri حسن بصری
 horre. bne. tamimi حربن تمیمی
 habib حبیب
 harra حره
 hosayne. bne. nomayr حسین بن نمیر
 hajjaje. bne. yusof حججاج بن یوسف
 helf حلف
 hems حمص
 hanzale حنظله
 hekmat حکمت
 keybar خ^{۲۵} خبیر

torkam ān ترکمان
 tilsit تیلسیت^{۲۰}
 teflis تفلیس
 truman ترومن
 t ālbot تالبوت
 torkam ānč āy ترکمانچای
 tangest ān تنگستان
 Tekkelu تکه لو
 teh āma تهامه
 tabuk تبوک
 tipu تیپو
 tavn ābin توابین
 tur تور

ث
 نمود
 ثقیف
 ج-ج-ح
 جیحون
 جیهانی
 جلفا
 جاسک
 جان التون
 جنید^{۲۱}
 جلواء
 جفتای
 جوجی
 چغازنبیل
 چیش پیش
 چوپان
 چنگیز
 چرکس
 چکسلواکی
 حصار (ته)
 حمورابی
 حران
 حیره
 حلب
 حروفیه
 حیدر^{۲۲}

samud
 sa yif

ج-ج-ح
 جیحون
 جیهانی
 جلفا
 جاسک
 جان التون
 جنید^{۲۱}
 جلواء
 جفتای
 جوجی
 چغازنبیل
 چیش پیش
 چوپان
 چنگیز
 چرکس
 چکسلواکی
 حصار (ته)
 حمورابی
 حران
 حیره
 حلب
 حروفیه
 حیدر^{۲۲}

rab'e, raisidi	ربع رشیدی	xaš'āy arš'ā	خشایارشا
rokno'd. dowle	رکن الدوله	xast āriti	خشت‌رینی
rašide. vatv āt	رشید و طواط	xav ārež	خوارج
rom ānus. diogenḁs	رومانوس دیوجانوس	x ārazm	خوارزم
rumlu	روملو	xazraj	خزرج
r ābert. šerli	رابرت شرلی	xabuš ān	*۱۶ خبوشان
rones āns	رنسانس	xiy āb āni	خیابانی
razm. ār ā	رزم آرا	xoy	خوی
royter	رویتر	xuriy ān	خوریان
rab'ol. x āli	ربع الخالی	xazer. x āne. ahr āmi	خضرخان آهرامی
r ājput	راجپوت	xalu. γorb ān	خالوقربان
rab'i	ربعی	x āf	خواف
reza. γoli. x āne. hed āyat	رضاقلی خان هدایت	xaz' al	خزعل
zigur āt	زیگورات	xešt	خشت
ziž	زیج	xoz ā'a	خزاعه
zobeyr	*۲۸ زبیر	x āled	خالد
zi ād	زیاد	xabb ābe. bne, laratt	خباب بن الارث
zall ā γa	زلاقه	xalaj	خلج
zayde. bne. h āresa	زیدبن حارثه		
zoh āb	زهاب		د-د
zaki. x ān	زکی خان	dejle	*۲۷ دجله
zangene	زنگنه	d ānub	دانوب
žober	ژوبر	d āro'n. nadva	دارالندوه
ž ān dio. l āfu ā	ژان دیولافوا	dnd ān γān	دندانقان
ženeral. weyvḁl	ژنرال ویول	day āko	دیاکو
ž ān. š ārdan	ژان شاردن	dari	دری
		d ā γest ān	داغستان
		darband	دربند
send	سند	dust. mohammad. x āne	دوست محمدخان افغان
sošy āns	سوشیانس	af γān	
spent ā. minu	*۱۹ سپنتامینو	dašttest ān	دشتستان
s āl āmis	*۲۰ سالامیس	dašti	دشتی
selokus	سلوکوس	dakan	دکن
sakest ān	*۳۱ سکستان	d ārd ānel	داردائل
suren	سورن	de. morg ān	دمورگان
samar γānd	*۳۲ سمرقند	zol. yaminayn	ذوالیمینین
sabok.takin	*۳۳ سبکتکین	zol. γadar	ذوالقدر
suman āt	سومنات		
salju γ	سلجوق		ر-ز-ژ
seyhun	سیحون یا	rašid' od. din	رشیدالدین